

<https://doi.org/10.30836/igs.1025-6814.2022.4.269071>
УДК 55(092)

Пам'яті академіка НАН України Євгена Федоровича Шнюкова (26 березня 1930 – 1 жовтня 2022)

Стаття присвячена пам'яті академіка НАН України Євгена Федоровича Шнюкова, видатного вченого-геолога, одного із світових лідерів фундаментальних і прикладних напрямів досліджень з морської геології і геофізики, металогенії, літології та мінералогії Світового океану.

Ключові слова: біографія; морська геологія; металогенія; літологія; мінералогія.

Цитування: Пам'яті академіка НАН України Євгена Федоровича Шнюкова. *Геологічний журнал*. 2022. № 4 (381). С. 118–121. <https://doi.org/10.30836/igs.1025-6814.2022.4.269071>

Citation: In memory of Academician of the NAS of Ukraine Yevhen Fedorovich Shnyukov (March 26, 1930 – October 1, 2022), 2022. *Geologičnij žurnal*, 4 (381): 118–121. <https://doi.org/10.30836/igs.1025-6814.2022.4.269071>

© Видавець Інститут геологічних наук НАН України, 2022. Стаття опублікована за умовами відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

© Publisher Institute of Geological Sciences of the NAS of Ukraine, 2022. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

1 жовтня 2022 р. зупинилось життя дорогої і близької нам людини – Євгена Федоровича Шнюкова, видатного вченого-геолога, доктора геолого-мінералогічних наук, професора, академіка НАН України, двічі лауреата Державної премії УРСР у галузі науки і техніки, заслуженого діяча науки і техніки України, колишнього головного редактора «Геологічного журналу», засновника і беззмінного головного редактора журналу «Геологія і корисні копалини Світового океану». Це непоправна втрата для Національної академії наук України і наукових колективів, які він очолював.

Майже все творче життя Євгена Федоровича тісно пов'язане з Інститутом геологічних наук НАН України, де він пройшов шлях від аспіранта (1953–1956) до заступника директора з наукової роботи (1968–1969), а потім протягом багатьох років (1977–1992) очолював цей інститут.

Незначний час (1957–1959) Є.Ф. Шнюков працював молодшим науковим співробітником Інституту мінеральних ресурсів АН УРСР у м. Сімферополь, а також заступником директора з наукової роботи Інституту геохімії і фізики мінералів АН УРСР (1969–1973) (нині Інститут геохімії, мінералогії та рудоутворення ім. М.П. Семененка НАН України).

У 1992 р. Євген Федорович заснував і по 2008 р. очолював Відділення морської геології та осадового рудоутворення при Національному науково-природничому музеї НАН України, директором якого він за сумісництвом працював 13 років (1978–2007). У 2008 р. Відділення стало окремою Державною науковою установою НАН України, якою впродовж десятиліття успішно керував Є.Ф. Шнюков. У 2018 р. організацію відповідною постановою Президії НАН України перейменовують у Державну наукову установу «Центр проблем морської геології, геоєкології та осадового рудоутворення НАН України». У ній Євген Федорович продовжував плідно працювати до останніх днів життя, яскравим свідченням чого можуть слугувати опубліковані в останні роки дві фундаментальні монографії. У 2020 р. англійською мовою у видавництві Springer вийшла монографія Є.Ф. Шнюкова та В.В. Янко, присвячена грязьовим вулканам Чорноморського регіону (Shnyukov, Yanko, 2020). У 2021 р. за редакцією Є.Ф. Шнюкова побачила світ монографія міжнародного колективу геологів Чорноморських держав «Газові факели Чорного моря» (Газовые факелы..., 2021). Фатальний приступ хвороби застав його під час праці над рукописом монографії «Аномальний газовий вулканізм Чорного моря».

Більш змістовну інформацію стосовно біографічних відомостей та творчих здобутків Євгена Федоровича можна знайти у першому номері журналу «Геологія і корисні копалини Світового океану» за 2020 р., який був присвячений 90-річчю з дня його народження. У цьому номері опублікована низка статей його колеги з акцентом на результати досліджень, проведених ним особисто або під його керівництвом, які отримали широку популярність в нашій країні і за кордоном. Зокрема, біографічні дані наведені у роботі академіка НАН України П.Ф. Гожика (Гожик, 2020). На одному короткому, але яскравому епізоді з життя Євгена Федоровича, пов'язаного з проведенням під його керівництвом першої спеціалізованої комплексної геолого-геофізичної експедиції 19-го рейсу НДС «Академік Вернадський» в Індійський океан, зупинився академік НАН України В.І. Старостенко (Старостенко, 2020). Історичний нарис про морські наукові геолого-геофізичні експедиції з часу здобуття

Україною незалежності, організатором і науковим керівником яких був Євген Федорович, в хронологічному порядку наведено у роботі В.П. Коболева (Коболев, 2020). У статті заступника директора Національного природознавчого музею НАН України О.В. Червоненко (Червоненко, 2020) відображені непересічні науково-організаторські здібності вченого на посаді директора музею.

Євген Федорович був одним із світових лідерів фундаментальних і прикладних напрямів досліджень з морської геології і геофізики, металогенії, літології та мінералогії Світового океану, зокрема Азово-Чорноморського басейну. Його наукові інтереси охоплювали широкий спектр проблем сучасної геологічної науки. Серед них такі: формування осадових родовищ корисних копалин, газо-грязьовий вулканізм, геологічна будова і мінеральні ресурси Світового океану та ін. Він був організатором перших вітчизняних комплексних геолого-геофізичних досліджень на НДС «Академік Вернадський» в Індійському та Атлантичному океанах.

Наукові здобутки Є.Ф. Шнюкова у галузі морської геології та досліджень осадових залізних і манганових руд широко визнані та відомі світовій науковій громадськості. Він був делегований для участі в роботі Комітету ООН з мирного використання дна морів і океанів (Женева, 1971; Нью-Йорк, 1972) та Міжурядової океанографічної комісії у Парижі (1985, 1987). Очолював і входив до складу оргкомітетів багатьох конгресів, нарад і симпозіумів українського та міжнародного рівнів, керував школою-семинаром з морської геології для спе-

ціалістів з країн Західної Африки по лінії ЮНЕСКО (Гвінея, 1987). Його активна участь у діяльності міжнародних організацій безсумнівно сприяла престижу української науки на міжнародному рівні.

Євген Федорович присвятив своє життя служінню геології, і його праці посідають гідне місце в скарбниці наукової думки. Він залишив величезний науковий спадок: численні наукові статті і науково-популярні публікації, монографії, роботи своїх учнів та послідовників.

Є.Ф. Шнюков був наповнений новими ідеями і планами, його думка ніколи не переставала працювати і не знала меж. Він безсумнівно був серед тих, кому притаманний відомий вислів Назима Хикмета «Якщо я горіти не буду, якщо ти горіти не будеш, якщо ми горіти не будемо, хто ж тоді розвіє темряву?».

Євген Федорович зовсім не змінювався з часом, був толерантним і поважним колегою, молодим душею, дотепним і доброзичливим, готовим прийти на допомогу до кожного, хто в цьому мав потребу. Його надзвичайне життєлюбство, невичерпний оптимізм і чудове почуття гумору створювали комфортну невимушену обстановку в найнепростіших ситуаціях. З ним було приємно і почесно працювати поряд.

Вся геологічна спільнота глибоко сумує у зв'язку з втратою Євгена Федоровича Шнюкова та поділяє оцінку його видатної особистості, життєвого шляху та наукової діяльності. Світла пам'ять про академіка НАН України Є.Ф. Шнюкова назавжди залишиться в серцях колег, друзів, учнів, послідовників.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Газовые факелы Черного моря. Киев: ГНУ «МорГеоЭкоЦентр НАН Украины». 2021. 508 с.
- Гожик П.Ф. Видатний вчений-геолог – академік НАН України Євген Федорович Шнюков. *Геологія і корисні копалини Світового океану*. 2020. Т. 16, № 1. С. 5–10. <https://doi.org/10.15407/gpimo2020.01.005>
- Коболев В.П. Е.Ф. Шнюков – организатор и вдохновитель морских научных геолого-геофизических экспедиционных исследований в независимой Украине. *Геологія і корисні копалини Світового океану*. 2020. Т. 16, № 1. С. 34–53. <https://doi.org/10.15407/gpimo2020.01.034>
- Старостенко В.И. К 90-летнему юбилею Е.Ф. Шнюкова – геолога дальнего плавания, начальника экспедиции 19-го рейса НИС «Академик Вернадский» в Индийский океан. *Геологія і корисні копалини Світового океану*. 2020. Т. 16, № 1. С. 11–33. <https://doi.org/10.15407/gpimo2020.01.011>
- Червоненко О.В. Євген Федорович Шнюков. Музейні нотатки. *Геологія і корисні копалини Світового океану*. 2020. Т. 16, № 1. С. 92–95. <https://doi.org/10.15407/gpimo2020.01.092>
- Shnyukov E., Yanko V. Mud Volcanoes of the Black Sea Region and their Environmental Significance. Springer, 2020. 494 p.

Редакційна -колегія журналу «Геологія і корисні копалини Світового океану»,
колектив Інституту геологічних наук НАН України, редакційна колегія «Геологічного журналу»

REFERENCES

- Black Sea gas flares. 2021. Kyiv, GNU MorGeoEcoCentr (in Russian).
- Gozhyk P.F. 2022. Prominent scientist-geologist – Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine Evgen Fedorovich Shnyukov. *Geologiya i korysni kopalyny Svitovoho okeanu*, 16, 1: 5–10 (in Ukrainian). <https://doi.org/10.15407/gpimo2020.01.005>
- Kobolev V.P. Ye.F. Shnyukov – the organizer and inspirer of marine scientific geological and geophysical expeditionary research in independent Ukraine. *Geologiya i korysni kopalyny Svitovoho okeanu*, 16, 1: 34–53 (in Russian). <https://doi.org/10.15407/gpimo2020.01.034>
- Starostenko V.I. 2022. To the 90th anniversary of E.F. Shnyukov, a deep-sea geologist, head of the expedition of the 19th voyage of the R/V "Akademik Vernadsky" to the Indian Ocean. *Geologiya i korysni kopalyny Svitovoho okeanu*, 16, 1: 11–33 (in Russian). <https://doi.org/10.15407/gpimo2020.01.011>
- Chervonenko O.V. 2022. Evgen Fedorovich Shnyukov. Museum notes. *Geologiya i korysni kopalyny Svitovoho okeanu*, 16, 1: 92–95 (in Ukrainian). <https://doi.org/10.15407/gpimo2020.01.092>
- Shnyukov E., Yanko V. Mud Volcano-es of the Black Sea Region and their Environmental Significance. Springer, 2020. 494 p.

The Editorial Board of "Geologiya i korysni kopalyny Svitovoho okeanu", the staff of the Institute of Geological Sciences of the National Academy of Sciences of Ukraine, the Editorial Board of "Geologičnij žurnal"

In memory of Academician of the NAS of Ukraine Yevhen Fedorovych Shnyukov (March 26, 1930 – October 1, 2022)

The article is dedicated to the memory of Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine Yevhen Fedorovych Shnyukov, an outstanding scientist-geologist, one of the world leaders in fundamental and applied areas of research in marine geology and geophysics, metallogeny, lithology and mineralogy of the World Ocean.

Keywords: *biography; marine geology; metallogeny; lithology; mineralogy.*